



שיעורים שבועיים

בלבביפדיה מחשבה
יתקיים א"ה כל יום ד'
רח' קדמון 4 חולון
20:30

בלבביפדיה עבודת ה'
יתקיים א"ה
כל יום ה' 20:30
עץ חיים 21:00
רח' הרב בלוי 33 י-ם

צורת אדם

שיעור הבא א"ה
טו' חשון • נושא:
חוטם נקב החוטם

תוכן הגיליון

נקודה מתוך הפרשה א'-ב'
לחיות את הפרשה ב'
שיעור יום כיפור ג'-ה'
סוגיות במחשבה ו-ח'
ליקוטים ט'
שולחן ערוך עם ביאור בלבבי משכן אבנה - הלכות יום כיפור יב'-יג'
עץ חיים עם ביאור בלבבי משכן אבנה - ויפיעו שוב ב'ה בחודש חשון
עץ חיים עם פירושים על התורה - ועל העבודה - ויפיעו שוב ב'ה בחודש חשון

שיעורים עדכניים מקול הלשון

בלבביפדיה מחשבה "דפי" #42810835
בלבביפדיה עבודת ה' "גובה" #42704685
צורת אדם בנושא "שערות האוזן" #42692815

בלבבי

משכן אבנה

האזינו-יום כיפור ♦ תשפ"ז 467 #

רכישת ספרי הרב מספרי אברמוביץ
03.578.2270 • משלוח לרחבי העולם

נקודה מתוך הפרשה

האזינו תשפ"ז

בפרשתן נאמר 'כי חלק ה' עמו, יעקב חלק נחלתו'. מכאן נלמד שהשי"ת ועמו ישראל קשורים בקשר עצמי, בל ינתק, וכמו שלמדנו רבותינו ש'בכל צרתם לו צר', והקב"ה מצטער בצרתם של ישראל.
ומאידך, נאמר בפרשתנו 'שְׁחַת לוֹ לֹא, בְּנֵיו מוֹמָם', ופירש רש"י: כתרגומו חבילו להון, ולא ליה. בניו מומם - בניו היו והשחתה שהשחיתו היא מומם, מומם של בניו היה ולא מוממו, עכ"ל.
האם אין כאן קצת סתירה לקשר הנצחי שבין ה' יתברך לעמו? האם ישנם זמנים בהם הבורא אינו מצטער כשצר לישראל? והאם זה קשור לימי התשובה והסליחות שאנו כעת בעיצומם?

ביאור מורינו הרב שליט"א

כתב בספר שערי ארוכה (למוהר"י אביחצירא, אות ב) וז"ל, בכל צרתם לו צר וגו' (ישעיה סג, ט), הנה האי 'לו' דכתיב בהאי קרא אית בה כתיב וקרי, והינו לא-לו, ושניהם הוין אותיות 'אלול', ובא רמז אלול כאן, ללמדנו באם ישראל ח"ו אינם עושים רצונו של מקום אינו מצר בצרתם, וכו', וכשעושים רצונו של מקום וחוזרים בתשובה אז מיצר בצרתם ויש לו צער, וכו'. וחדש הזה של אלול יש בו סגולה מכל ימות השנה, דהתשובה מתקבלת בו מיד בלי שום עיכוב, וכו', וזהו שכתוב בכל צרתם לו צר, וכו', כלומר בחדש אלול דבר פשוט הוא דכשישראל מצטערים ומיצר להם על מה שחטאו בימות השנה, גם הקב"ה לו צר ומקבל מיד תשובתם בלי שום עיכוב, עכ"ל.

גם במגן אברהם (טריסק, ראה) כתב על נוטריקון 'אלול' ככהאי גוונא, וז"ל, החודש אלול שהוא אותיות לא-לו, כמו שאיתא בשם הבעש"ט זצלה"ה על הכתוב (מלאכי ג 1) אני ה' לא שנית, ואתם בית יעקב לא כליתם, והיינו שהשי"ת שינה תיבת 'לא' באלף שבפסוק בכל צרתם 'לא' צר, לתיבת 'לו' בוא"ו, שכביכול גם 'לו' צר בצרתם של ישראל, ועי"ז ואתם בית יעקב לא כליתם, שבנ"י בטוחים שלא יכלו ח"ו. וזה מרומז באלול, שהוא לא-לו, שאז הוא הזמן להתפלל על צער וגלות השכינה, וכו' עכ"ל.

עוד כתב (פר' שופטים) וז"ל, ורומז באלול, שהוא אותיות לא-לו, שבחדש הזה צריך האדם למרמר את רוחו בתשובה שלמה לפניו ית', בכדי שישנה השי"ת מ'לא' באלף ל'לו' בוא"ו וכו' עכ"ל.

עוד כתב בתולדות אהרן (ראה), לא באל"ף משמעותו לשון 'אל', שאל יכנוס בפלטין המלך מחמת יראה, ואז הבורא מראה לו אהבה ומקרבו אצלו, ואז 'לו' בוא"ו, וכו'. וזה הוא 'אני לדודי', כלומר תיכף כשאני לדודי, אז 'דודי לי', וזה הוא עבודת הצדיקים שעובדים את הבורא לכתחילה מעצמם בלי שום סיוע, ואצלם הוא לכתחילה 'לא' באלף ואח"כ 'לו' בוא"ו, אבל להבינונים, התחלת העבודות הוא מהבורא ב"ה, שהבורא מראה להם תחלה אהבתו ומכניס בלבם חשק לעבודתו, ואח"כ באים ליראה עלאה, כי כשיראה להם בתחילה היראה הגדולה יתפחדו לקרב אל העבודה, לכן אצלם הוא לכתחילה 'לו' בוא"ו, ואח"כ 'לא' באלף, ואצלם הצירוף של אלול הוא להיפך, לולא וכו', עכ"ל.

עוד ביאר בשפת אמת (שופטים תרמז) וז"ל, בשם מו"ז ז"ל, רמז על אלול דכתיב 'לא אנחנו', ויש קרי וכתב, 'לו' בוא"ו ובאל"ף, והכל אחד, כי בנ"י אין להם מציאות אחרת כלל בלתי לה' לבדו, ולכן 'לו' אנחנו, עכ"ל. ועיין עוד בדבריו, וילך, תרמ"ה, וליקוטים לחודש אלול, ד"ה אחר דרישת.

^א ז"ל השפת אמת בליקוטים: ובענין ר"ח אלול אומר לך דברים קצרים. הרב שיחי' פירש 'אלול', כתיב 'ולא אנחנו', ויש קרי וכתב, 'לו' בוא"ו, עי"ש במזמור לתודה. ופירש שהכל אחד, כי כל מה שהאדם 'לא אנחנו', ר"ל בפני עצמו אינו כלום, הוא 'לו' אנחנו, ר"ל להשי"ת אנחנו. וזה פירוש אלול, מה שהאדם 'אל' מלשון לא כלום, הוא 'לו' להשי"ת, עכ"ד. ופירוש הדברים, כי כתיב (סוטה ה א ע"פ ישעיה נז טו) אשכנח את דכא ושפל רוח, ובגאות אחז"ל (סוטה שם) אין אני והוא יכולים לדור בעולם כאחד, והטעם ידוע משל למלך שיש לו אלף עבדים, שנותן לזה דינר ולזה אלף דינרים, ובא הגדול שבהם ומתנאה לפני המלך בשבחו שהוא נותן לו ומתנאה כנגדו, והקטן שבהם מודה בפני המלך ונותן לו תמיד שבח, אח"כ כשצריכים טובה, להקטן נותן לו ולא להגדול. והשי"ת יודע מחשבות וגדולת האדם לגבי השי"ת כחול לגבי מרגליות, וק"ו בן בנו של ק"ו, כי מה חילוק, גם המלאכים הכל רק ממנו שהוא עשה אותם גדולים, ואם ה' רוצה ה' עושה אותנו, ומה חילוק להתנאה ע"ז בגדלותינו, רק הקטן שבהם שידוע שהכל רק ממנו ית' לזה נותן תמיד יותר ויותר.

ועוד בעניין צירוף אלול מ'לא לו' עיין ישמח ישראל, ראה², ותפארת שמואל שופטים³, ואמרי מנחם, ראה - שופטים - כי תבא⁴.

ועיין עוד אמרי נעם, דברים, עקב⁵, ולדבריו 'לו צר' היינו שישנן צרות, ולא צר' הוא לטובה שאין צרות [וא"כ 'לא' הוא בחינת הטוב, וזה אופן הפוך ממה שהובא לעיל]. ועיין שם בחידושים מבן המחבר לר"ה⁶. ועיין עוד עטרת ישועה בהגדה של פסח על לשון 'לכם ולא לו', ואוצר החיים, שמיני.

² ז"ל הישמח ישראל אות ג: ואפשר לזה מרומז בחודש אלול - 'לא לו', היינו ע"י הכנעה והבושה הגדולה והפחד מימי הדין הבאים עלינו, ע"ז נעשה מבחינה הזה בחינת 'לא עמו', ואח"כ נעשה בחינות 'לו', מקורבים ואוהבים.

³ ז"ל התפארת שמואל ר"פ שופטים: אפילו בעת התגברות הדינים, יחשוב שבחודש אלול הוא חסד ממת הבורא יתברך כדי להחזיר אותו בתשובה, ויה' לו לב נשבר ונדכה, מהתבוננות הזה נתהפך מדת הדין למדת הרחמים, מחמת שמחליט בדעתו שמדת הדין הזה הוא מדת הרחמים וחסד, וכו'. וגם אפילו בעת התגברות החסדים ורחמים עליו יחשוב שיכול להיות שיש בזה בחינת גבורה כמאמר הכתוב (דברים יז) ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו, ובחינת עושר שמור לבעליו לרעתו (קהלת ה, יב), לכן צריך להיות לבו של אדם נכנע ונשבר תמיד מגודל אימה ופחד ויראה מהבורא יתברך, וכמה צריך האדם ליבוש ולהכלם מהבורא ב"ה בעת השפעת רחמים עליו והוא לא שוה לזה. וזהו עיקר עבודת ה', בבחינת דעת, התחברות חסד וגבורה. אך הסיבה להשגת בחינת דעת כזה אי אפשר בלתי עזר הבורא יתברך, והסיבה שיש עזר אלקי ממעל הוא ע"י שמקדש ומטהר את עצמו בחינת סור מרע מצות לא תעשה ובחינת ועשה טוב מצות עשה, וכו'. 'ולוא אנחנו עמו', כתיב 'לא' באל"ף ונקרא 'לו' בוא"ו, מרמזים על בחינת מצות עשה ומצות לא תעשה, היינו שעל ידי שמקדשים ומטהרים עצמם בבחינת סור מרע ועשה טוב, זוכה לדעת הזה לחבר ב' מדות הפכיים, ובחודש הזה חודש אלול נוכל לזכות לדעת הזה, כמרומז בצירוף תיבת אלול - 'לו לא'.

⁴ ז"ל האמרי מנחם בסו"פ ראה: וזהו רמז הכתוב דעו כי ה' הוא אלקים הוא עשנו ולא אנחנו עמו, כדאיתא בספ"ק ישמח ישראל, כתיב לא באל"ף וקרי לו בוא"ו, 'לא לו', רמז לחודש 'אלול', שע"י הכנעה ובושה גדולה ופחד מימי הדין הבעל"ט, נעשה בחינת 'לא' אנחנו עמו (ר"ל שמכיר עד כמה הוא מרוחק מהשי"ת), ואח"כ נעשה בחינת 'לו' אנחנו עמו, שנעשה ע"י זה מקורב ואהוב להשי"ת, עיין שם. ותחילת הכתוב הוא 'דעו כי הו"ה הוא אלקים', היינו כי ע"ז נמתקים הדינים הנרמזים בשם אלקים לרחמים וחסדים הנרמזים בשם הו"ה ב"ה, ורמז לזה, 'דעו כי הו"ה הוא האלקים' גימטריא 'ענו חסד הו"ה', להורות כי העניו זוכה בהכנעתו להפוך את מדת הדין שהיא בח' שם אלקים לחסד הו"ה. וזה לשון בפר' שופטים (אות ט): והענין הזה נתעורר בימים האלה, כאשר בהם עלה משה רבינו ע"ה לקבל לוחות שניות אחרי שחטאו ישראל בעגל, והראם לדעת שאף בשפל מצבם יכולים לבוא ולהכיר שאין עוד מלבדו. וזהו הרמז שכתב בספרים, אלול הוא צירוף אותיות לא לו, היינו אפילו כאשר בא למדריגת 'לא', מדת אין ואפס, תהיה הפעולה מזה להתקרב ע"י 'לו' - להשי"ת. ושם (אות טו): כי ימים אלו היו הכנה לקבל הלוחות שניות ונתגלה בהם אור התורה, וכו', ואיתא בספ"ק תפארת שמואל פרשה זו, 'לו' מרמז על בחינת מצוות עשה, ו'לא' מרמז על מצוות לא תעשה, היינו שמופיע בחודש זה התגלות כל התורה כולו. וזה לשון בפר' כי תבא (אות ט): וזה תוכן ענינו של חודש אלול, שבו נשפע שפע הכנעה, כדאיתא בישמח ישראל צירוף 'אלול' 'לא לו', כי ע"י הכנעתו שיועד שהוא מרוחק מאור פני מלך חיים, (פי' שיועד שהוא לא א גארינישט), ומתאמץ בתורה ותפילה, יזכה להתקרבות להיות בחינת 'לו' אנחנו עמו'.

⁵ ז"ל האמרי נועם בפרשת דברים (אות ב): צריכין להמשיך רחמים, שיהיה מן 'לו צר' 'לא צר', לצאת מן המצר למרחב. ועל כן מתחילין לתקוע בחודש 'אלול', שהוא צירוף 'לא לו', ולזה אלו הל"ו שעות של י"ז בתמוז ותשעה באב רומזים על 'לו צר' חלילה. ובתשעה באב שעה אחת אחר חצות היום הוא לידת משיח כדאיתא בספרים (שעה"כ חג השבועות סוף דרוש א' ועי' ירושלמי ברכות פ"ב ה"ד), רומז שיהיה במהרה 'לא צר'. וזה לשון בפר' עקב (אות כ): כל זמן שאנחנו בבחינת בן, ודרך האב שמרגיש בצרות בנו, אפילו בשעה שמייסרו להוליכו בדרך הישר עכ"ז גם הוא מרגיש היסורין. משא"כ בבחינת עבד אין האדון מרגיש כלל ביסורי העבד, והוא בבחינת 'בכל צרתם לא צר' באל"ף, שהוא 'לא צר' שאינו מרגיש כלל בצערינו חלילה, וזהו בחינת הסתרת פנים חלילה שהוא קשה מכול. ולזה נתיסד החודש אלול הבא עלינו לטובה שהם ימי רצון, שיהא נעשה מן 'לא' באל"ף יהיה 'לו' בוא"ו, וירגיש בצערינו ונהיה במדריגת בן, וממילא יתבטלו כל הדינים כשירגיש בצערינו. ועל כן הימים של אחר חג השבועות, והיינו לאחר תשלומי שבעה של החג, עד ראש חודש אלול, הם שבעים וששה ימים כמנין עבד, כי אז היתה בחינת הסתרת פנים. ומראש חודש אלול עד שמיני עצרת הם נ"ב ימים כמספר 'בן', שהוא 'לו צר' להרגיש בצערינו ויתבטלו הדינים.

⁶ ז"ל בן המחבר (בעהמ"ח עטרת ישועה) ליום ר"ה (אות כ): בבוא חודש תשרי וכל איש רואה נגעי לבבו, וכו', ועיקר הוא לשוב על פגם ברית המעור, כי זהו יסוד ושורש לכל עונות, כנודע מפי סופרים וספרים. והתיקון לזה שיאחז אדם דרכו בענוה, וכו'. וזה שהקדים הקב"ה רפואה למכה ונותן לנו מקודם חודש אלול שהוא צירוף 'לו לא', שהיא בבחינת לא ואין.

⁷ ז"ל העטרת ישועה על הגש"פ, בפסקא רשע מה הוא אומר: כי זמן החשובה הוא באלול, ובכל זאת מצינו בספ"ק דיותר גדלה מעלות התשובה בניסן, יען דבאלול רומז לתשובה מיראה ובניסן הוא מבחי' תשובה מאהבה, וכו'. ע"כ שאל מה העבודה הזאת לכם ולא לו, שכן תיבת 'ל"א ל"ו' הם אתון 'אלול', דשאלחו מה הוא העבודה והתשובה כעת בפסח ומדוע לא סגי באלול שהוא אתון 'ל"א ל"ו', כי דמה בנפשו אשר למותר יחשב התשובה מאהבה, וכו'. 'לי ולא לו אילו ה' שם', היינו כי באלול'ל הנרמז בתיבת 'ל"א ל"ו' עדיין 'לא ה' נגאל', כי אז אין התשובה מבחי' גאולה שלימה לצאת מיד היצר, וכו'.

קול ה' הנשמע במאורעות החיים

הַצִּוּר תָּמִיד פִּעְלוֹ כִּי כָל דְּרָכָיו מְשֻׁפָּט וְגו' (דברים לב, ד)

קול ה' הנשמע במאורעות החיים

על האדם לחפש בכל מאורע, את הנקודה הנדרשת שינוי, שקול ה' תובע שינוי זה. בבחינת בת קול שיוצאת בכל יום ואומרת: שובו בנים שובבים. וזהו קול ה' ששמע אדה"ר, והבן.

למעשה:

תחילה יש לתת לב בכל ענין מה נצרך לתקן, ואח"כ לתת לב, מה אני יכול לתקן למעשה. וזהו קול ה' התובע תיקון זה.

מהות התשובה

ראשית מלאכת התשובה היא ההכרה שמיום החטא הראשון המציאות של הרע מעורב בתוך קומת הנפש, משעה שהאדם יוצא לאור העולם היצ"ר דבוק בו ומעורב איתו, "לפתח חטאת רובץ" (בראשית ד' ז).

הפנים הראשונות של התשובה היא לברר בין חלקי הטוב לבין חלקי הרע, ולהבדיל את מציאות הטוב ממציאות הרע, וככל שמתבוננים יותר אז האדם מכיר את עבירותיו וחוזר בתשובה, חרטה וידי וקבלה לעתיד.

ובלשון יותר חדה ויותר מוחלטת בסדר קומת נפש האדם, ר"ה מתחיל את ימי התשובה, והוא מכריח את האדם לקחת את עצמו ולחלק אותו לשני חלקים, כדוגמת מסור שחותך את הדבר, לחתוך את האדם עצמו לשני חלקים, ראשית להכיר את חלק הטוב שבו, ולהכיר את חלק הרע שבו, ולהבדיל את חלק הטוב מחלק הרע בקומת הנפש.

יש שתי צורות שורשיות איך עוזבים את הרע [כלל העבירות נקראים רע, "רק רע כל היום", וזהו א' מז' שמותיו של היצ"ר (סוכה נ"ב א)], האופן היותר פשוט הוא ההיבדלות מכל הפרטים של כל עבירה, עוזבים מעט רע ועוד מעט רע ועוד מעט רע, עד שמגיעים לנקודת שורש הרע ופורשים מהרע כולו, בוודאי שזה עמל ויגיעה, ויש בזה ניסיון ובחירה, וכל אחד יודע לפי ערכו והכרתו ממה הוא צריך לפרוש [כמובן יש את הגלויות לנו ואת שאינם גלויות לנו, אבל חלקם הלא קטן בודאי הם מהגלויות לנו], אבל זה לא עומק התשובה, זה התוצאה של התשובה, זה עבודה מתתא לעילא, השורש של העבודה היא לעזוב את עצם שורש הרע שמעורבת בקומת האדם, "יעזוב איש דרכו", להבדיל בעומק הנפש בין טוב לרע, ומשם יש את הכוח לעזוב את כל הפרטים, וזה ההבדל העצום בין העבודה של כל השנה לעבודה של יוהכ"פ.

ביוהכ"פ מתגלה הטוהר הפנימי

ביום הקדוש יוהכ"פ, מתגלה הפנים העמוקות הנוספות בפרישה מהמציאות של רע, הנשמות בפנימיותם לא מעורב בהם טוב ורע, אנחנו הרי אומרים את זה בכל יום, 'אלוקי נשמה שנתת בי טהורה היא', לא טהורה בעבר אלא טהורה בהווה כמו שמסבירים המפרשים, הפנים של נשמת ישראל הוא טהור כמו בראשית יצירתו, אבל זה רק הפנים, מה שנמצא מעט יותר בחוץ שם הכל מעורב טוב ברע.

ביוהכ"פ מגיעים למקום הטהרה, עומדים לפניו ית"ש, "לפני ה'", ולפניו ית"ש אין מציאות של רע, לא יגורך רע (תהלים ה' ה'), עוז וחדווה במקומו (דברי הימים א' ט"ז כ"ז), כולו עוז, כולו חדווה, כולו טוב, חוק הטוב להיטיב, ומי שזוכה באמת עומד לפני ה' בלי שום מציאות של רע, יוהכ"פ מצד סגולת הזמן פותח ומגלה לאדם את המקום האמתי הפנימי בנפש ששם כולו טהור, מקום שלא מעורב בו טוב ורע. המקום שממנו עומדים לפני ה' הוא מהאלוקי נשמה שנתת בי טהורה היא, מהמקומות היותר חיצוניים בנפש אי אפשר לעמוד לפני ה', כי אין לבוא אל שער המלך בלבד ששק וק"ו בעבירות, מי שנמצא עדיין במקום הטינוף לא יכול לעמוד לפני ה', אבל מי שעומד לפני ה' זה המקום של האלוקי נשמה שנתת

מהות עשרת ימי תשובה

ראש השנה הוא תחילת זמן התשובה, יום כיפור זה האחרית של זמני התשובה, "בראש השנה יכתובון וביום צום כיפור יחתמו", ראש השנה הוא ראשית בריאת העולם, על כל הבריאה כולה הבורא בעצמו מעיד שהוא טוב מאוד, "וירא את כל אשר עשה והנה טוב מאוד" (בראשית א' ל"א), זולת על דבר אחד שהוא יוצא מן הכלל עליו נאמר "עץ הדעת טוב ורע" (שם ב' ט'), טוב ורע מעורבים זה בזה.

ביום ר"ה, יום יצירתו אכל אדה"ר מעץ הדעת טוב ורע, ונעשה עירוב של טוב ורע בשתי פנים עמוקים, נעשה עירוב של טוב ורע בנפשות, שנשמות ישראל מעורבים עם אומות העולם, ונעשה עירוב עמוק יותר של טוב ורע שבתוך נשמות ישראל עצמם יש טוב ורע מעורבים זה בזה.

בר"ה יש תערובת מסוימת של ישראל ואומות העולם, "כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון" (ר"ה ט"ז א'), אבל ר"ה זה גם תחילת ההיפרדות של ישראל מאומות העולם, ישראל נכנסים לדין תחילה (ר"ה ח' ב'), וכן שופר שהוא עיקרו של יום נאמר בו (במדבר כ"ט א') "יום תרועה יהיה לכם" דייקא, וכל דינם של ישראל הוא בצורת אב ובנים, 'כרחם אב על בנים' אבינו מלכינו, שונה מדינם של אומות העולם.

והאחרון שבעש"ת הוא יום הקדוש יום הכיפורים, שבו נאמר, "שני שעירים אחד לה' ואחד לעזאזל" (ויקרא ט"ז ז'), ואומרים חז"ל שהשעיר לעזאזל ניתן לחלקו של עשיו - אדום, ושעיר לה' לחלק ישראל בנפרד, כאן מונח האופן הכמעט מוחלט של ההיפרדות של ישראל מאומות העולם. וכן מה שנאמר בפסוק כשיעקב שולח מנחה לעשיו, "אכפרה פניו במנחה" (בראשית ל"ב כ"א), בזה מונח ההבדלה של ישראל מאומות העולם, זה שורש יום הכיפורים, הבדלה של יעקב ועשיו. עשיו נפרד מיעקב כמ"ש וישב עשיו ארצה שעיר (בראשית ל"ג ט"ז).

עירוב הטוב ורע

בתחילת יצירתם היו יעקב ועשיו מעורבים זה עם זה, "ויתרוצצו הבנים בקרבה" (שם כ"ה כ"ב), וזה במקום העיבור, ישראל הם טוב, אומות העולם שורשם רע, [כל הגויים ערלי לב כמו שמצינו בגמ' בנדרים (ל"א ב') בנדר מן הערלים שאסור בכל אומות העולם], והחלק הראשון של התשובה, הוא ההיבדלות מהתערובת של טוב ורע, שורש המילה עבירה זה מלשון עירוב, ומר"ה עד יוהכ"פ נעשה ההבדלה בין ישראל לאומות העולם.

ועצם הזכיה בדין, בכתובה בר"ה ובחתימה ביום הכיפורים, הוא כפי השיעור של ההיבדלות של האדם מאומות העולם, מחוקותיהם, מהנהגותיהם ומהשפעותיהם, וכפי שיעור ההיבדלות כך שיעור החתימה לטובה, כי עומק החתימה הוא כפי מה שהאדם נדבק בטוב ונבדל מן הרע, נדבק בישראל ונבדל מאומות העולם.

זה השורש הראשון של ההבדלה, עשי"ת 'בין', בין לבין, בין ישראל לאומות העולם.

את האמונה האמתית שאלוקי נשמה שנתת בי טהורה היא והיא עדיין בטהרתה, והוא מאמין באמת שבתוך גופו בתוך ליבו שוכן דבר טהור עד למאוד, על אף שזה הפוך לגמרי, שהרי החלקים היותר נמוכים בנפש יותר מעורבים טוב ברע, אבל הוא מאמין שלמרות מציאות התערובת, למרות פסולת הגוף, פסולת המידות רעות, פסולת המחשבות ופסולת הדיבורים, בכ"ז מונח בתוכו דבר שכולו טהור, וזה בעצם הוא, אז כשמגיע יוהכ"פ והוא מרגיש מציאות של טהרה, הרי זה כאדם שקולט מי זה הוא.

משל למה הדבר דומה, תינוק שנשבה לבין האומות והוא החזיק עצמו לגוי לכל דבר, כשמתברר לו בשעה מסוימת שבעצם אמו יהודיה והוא תופס שהוא בעצם לא נכרי אלא ישראל, זה לא ידיעה, זה לא רוח טהרה, זה קליטה שעד עכשיו הוא לא תפס מי הוא, כאן מונח עומק השינוי שיכול לחול ביוהכ"פ.

יוהכ"פ בעומקו לא בא להאיר רוח טהרה בלבד על האדם, ושעד שנה הבאה יהיו עוד עבירות ח"ו ועוד פעם צריך מציאות של כפרה, יוהכ"פ שעיצומו של יום מכפר הוא בא לגלות את העצמיות של נשמתן של ישראל, ועל מנת להגיע לאותו מקום צריך לעשות תשובה, ואז התשובה תביא את האדם למקום הפנימי הזה, שאז הוא מגלה את האני שלו האמתי, ומכאן ואילך כל ההסתכלות שלו על עצמו מקבלת פנים חדשות, כאן מונח העומק הנורא איך להבדיל את התערובת, ולהפריד בין הטוב ברע שמעורבים זה בזה.

ההכרה שהעבירות אינם אלא לבוש חיצוני

אם באנו לעבוד כסדר של כל השנה כולה, צריך להבדיל עוד מעט ולהבדיל עוד מעט וקומוץ על יד ירבה (משלי י"ג י"א), וזה אמת כמובן, אבל מצד סגולת קדושת היום אחרי שהאדם בוודאי פשפש במעשיו ועשה תשובה כדינא והלוואי שנזכה, אז הוא זוכה להגיע להכרה של האני האמתי, של הטהור שנמצא בתוכו, ומכאן ואילך הוא תופס שכל העבירות שנמצאים על גביו זה לא עצם מציאותו, בלשון הנביא הם נקראים "בגדים צואים" (זכריה ג' ג'), כלומר כל העבירות שלו שמעורבים טוב ברע הם לבוש על האדם.

הכפרה נקרא כיפור, מלשון כיסוי, "וכפרת אותו מבית ומחוץ בכופר" (בראשית ו' י"ד), כשהנפש משיגה באמת את האלוהי נשמה שנתת בי טהורה, אז היא מכירה שכל העוונות כולם אינם אלא 'כופר', מציאות שמלביש ומכסה ומעלים, אבל העצמיות של הנפש היא שונה, כאן מונח עומק הכפרה וכאן מונח העומק של היציאה מיוהכ"פ לכל השנה כולה.

גוי שנתגיייר יש לו גדר של תינוק שנולד, וידועים דברי הרמב"ם דאף בעל תשובה מוגדר "אינו אותו אדם כלל", ולכא' למה זה אינו אותו אדם כלל, אה"נ שינוי מעשה קונה בגזילה וכדו', אבל למה אינו אותו אדם כלל. ועומק ההגדרה היא, כי מי שעשה תשובה באמת זה לא שהוא שינה את מעשיו בלבד, ודאי שע"מ להגיע לפנים של התשובה, שורש כל העבודה לדינא הוא שינוי המעשה וא"א בלתי בשופו"א, אבל כשמשנים את המעשים אז מגלים את האני האמתי החדש, וע"ז אומר הרמב"ם אינו אותו אדם כלל, זה לא אותו

בי טהורה היא. ודאי שישנה הבחנה של שכינתא בגלותא, "השוכן איתם בתוך טומאותם" (ויקרא ט"ז ט"ז), אבל הלפני ה' בהתגלות, הוא במקום הטהור של הנשמה.

מקור המחילה של יוהכ"פ הוא לא ממקום החטא שהרי תשובה קדמה לעולם, מקור המחילה הוא ממקום שקדם לחטא, 'תבוא האם ותקנה צואת בנה' (תנחומא חוקת ח'), הבן עצמו לא מקנה אלא מי שנמצא מעליו הוא המקנה, מקום הכפרה הוא מהכפורת שנמצאת מעל הכיפורים, לא מתוך הדבר עצמו אלא מהדבר שנמצא מעליו, זה העומק הנורא של יוהכ"פ.

הגילוי של יוהכ"פ הוא מאותו מקום בנפש שעדיין עומד בטהרתו, מהאלוקי נשמה שנתת בי היא עדיין טהורה, כל זמן שהאדם נמצא בתערובת של טוב ורע, ולא מכיר את המקום של הטהור, הוא אמנם יכול ללכת מתנתא לעילא ולהבדיל את העבירות בפרטות עד שיעקור את שורש הרע וכמשנ"ת, אבל יוהכ"פ יוצר מהלך אחר בסדר העבודה, מי שעושה תשובה באמת ומתחבר לקדושת היום, אז הארת היום מאירה בקרבו את המקום הפנימי הטהור, וכשאדם מרגיש באמת את המקום של הנשמה הטהורה, אז הוא מכיר ומבדיל בין הפנים האמתי לבין המקום החיצוני שנמצא במקום של תערובת.

כל זמן שנמצאים בתוך מקום התערובת נראה לאדם שזה הוא, 'בינונים זה וזה שופטם' (ברכות ס"א ב'), נראה להם שהיציצה"ר הוא חלק ממנו, ק"ו הרשעים שהיציצה"ר בעצמו שופטם, אבל כשעושים תשובה, אם יש חרטה וידוי וקבלה לעתיד אמתית, אז קדושת היום של יוהכ"פ, שהוא זמן כפרה לכל, מאיר לאדם בהכרה ברורה וחושית את האני האמתי שלו שכולו טהור. זה עבודה לזמן ומי שזוכה ממשיך את זה לכל השנה כולה.

קליטת האני האמיתי

פעמים שאדם מרגיש לרגע את האני, האלוהי נשמה שנתת בי טהורה היא, והוא קולט את זה כרוח של טהרה שעברה עליו אבל האני בעצם עדיין נמצא במקום העבירה, במקום התערובת, אבל כשיש לאדם לב בוחן וישוב דעת פנימי ביום הקדוש יוהכ"פ, אז הוא תופס ומבין שזה לא רק רוח טהרה שבאה מלמעלה כפשוטו, לא טהרה באופן של שטף אותו הגל באופן שתלוי אם כיוון ליבו לטהרה אם לאו, אלא יוהכ"פ שנאמר בו (יחזקאל ל"ו כ"ה) "וזרקתי עליכם מים טהורים" זה בעומק מה מקווה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל, זה לא רק באופן של זריקת מים, אלא הוא נמצא בתוך המים, כלומר יוהכ"פ בנקודת הטהרה שבנפש מגלה לאדם מי זה האני האמתי, ודאי שמי שלא עושה תשובה שלימה בדרך כלל לא מגיע לאותו מקום של טהרה, אבל מי שעושה תשובת אמת, הוא מרגיש את אותו טהור פנימי, בפרט בסוף היום בזמן החתימה שזה זמן הכפרה הגמורה לדינא.

אבל כאן כמשנ"ת צריך את האבן הבוחנת ואת הלב בוחן שיבחן מהו הטהור שמתגלה לו, אם הטהור שהתגלה הוא רק זרקתי עליכם מים טהורים, מים שאולים, ולאחר רגע קט עובר הזמן וזה לא שייך אליו, יוצא שהוא קיבל כפרה ביוהכ"פ אבל העיצומו של יום לא נחקק אצלו בנפש, אבל כשיש לאדם

שכולו טוב, כולו טוהר, אין בו מציאות של טוב ורע מעורבים זה בזה, אז נפש ישראל יכול להכנס למעמקי היום ולאט לאט לעשות תשובת אמת יותר ויותר, "כי אתה סלחן לישראל ומחלן לשבטי ישורון בכל דור ודור" דייקא ישראל ודייקא ישורון, כי כשנבדל במעשיו אז נעשה מציאות ההבדלה, אכפרה פניו במנחה כמו שהוזכר לעיל.

וכשהתשובה שלו באמת תהיה אמתית אז הוא ירגיש את האמת של האלוהי נשמה שנתת בי טהורה, ואז האדם יכיר בידיעה ברורה ובהכרה חושית את אמתית הדבר של הלפני ה' שהוא עומד לפניו ית"ש כפשוטו, שזה קיום כל הנבראים כולם.

אליבא דאמת, כשמגיעים לאותו מקום של הכרה ועומדים לפני ה' יתברך, והאדם מגלה את האני האמתי, אז כל התערובות של טוב ורע שבו מתגלה כלבוס בגדים צואים, שם זה הכפרה מלשון לבוש, ואז יכול להיות מציאות של הסרה, אבל כל זמן שהחטא דבוק בנפשו של האדם והוא עצם מעצמיו ע"ז נאמר אדיקא ביה כמינות וחייבים מיתה המבדלת על מנת להיפרד מהרע.

הפנים העמוקות של עבודת היום היא שהאדם ייצא מהיום עם אני חדש, כלשון הרמב"ם שהוזכר "אינו אותו אדם כלל", אבל לא רק בידיעה, אלא בהכרה חדשה ואמתית של אני חדש שמתגלה במעמקים של יוהכ"פ.

יתן הבורא ית"ש שראשית נזכה להבדלה המוחלטת בין ישראל לאומות, וכל אחד יודע בנפשו איזה חלקים של אומות העולם נמצאים בביתו ובתוך נפשו, ולתת להם גט כריתות, ברור ופשוט לכל בר דעת שהתנועה שהדור נמצא היום היא הפוכה לגמרי מההיבדלות מאומות העולם, הנ' שערי טומאה, "לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי", זה הפוך בדיוק.

נבדיל את עצמינו, "ואבדיל אתכם מן העמים" (ויקרא כ' כ"ו), "ונפלינו אני ועמך" (שמות ל"ג ט"ז) כמו שביקש משה רבינו, ונגיע ליום הקדוש מתוך הבדלה מוחלטת בין ישראל לאוה"ע, הבדלה במעמקים והבדלה בפועל הגמור למעשה, ואז נזכה במשך היום כולו להיטהר ולהתקדש ולהתקרב יותר ללפני ה' תטהרו עד שנזכה לעמוד באמת לפני ה', ומתוך העמידה הזו לפניו ית"ש נגיע להכרה האמתית באלוהי נשמה שנתת טהורה, ואז הבגדים הצואים יהיו באופן של לבוש, ושם החרטה הוידוי והקבלה לעתיד ייצרו את מציאות ההבדלה בין הטוב לרע שמעורבים זה בזה.

נזכה יחד להשלים את קומת הבריא, ואולי נזכה לגאולה השלימה ששם יהיה עומק ההבדלה של טוב ורע זה מזה, אבל מ"מ בתוך כנסת ישראל שיהיה למבקשי פניו ית"ש דביקות בטוב, קרבת אלוקים לי טוב ע"י התבדלות ממצאות הרע, וע"י זה יתקיים בנו חתימה טובה.

יום כיפור 031 הבדלה בין טוב לרע -

בין ישראל לאומות תשע"ז

מספר שיעור בקול הלשון 1132289

אדם שהוא הכיר לפני התשובה, זה אותו אדם שהוא מכיר אחרי התשובה, ומי שהיוהכ"פ שלו באמת מאיר אצלו בנפש אז כל השנה שלו שונה.

ובכך מובנים דברי המהר"ל הידועים שהעבירות של ישראל אינם אלא במקרה ולא בעצם, כי אפילו אם הוא נופל לעבירות זה לא האני האמתי שלו, זה לא הנשמה הטהורה.

ההבדלה מהאומות מביא להבדלה מהעבירות

נתבאר שהיה שתי שורשים של תערובת בתחילת קלוקל הבריא, תערובת אחת בין ישראל לאומות, תערובת שניה שבתוך ישראל עצמו הטוב והרע מעורבים, מצוות ועבירות מידות טובות ומידות רעות כולם מעורבים זה בזה, וכל זמן שהאדם לא מבדיל את עצמו מהעכו"ם אלא הוא שייך ח"ו לעכו"ם, אז החטא לא מתגלה אצלו כמקרה, אלא החטא מתגלה אצלו כמו שהוא מתגלה אצל העכו"ם כחטא בעצם.

בפתיחת היום הקדוש אנחנו אומרים, "על דעת המקום ועל דעת הקהל בישיבה של מעלה ובישיבה של מטה אנו מתירים להתפלל עם העבריינים", מה עומק הדבר שצריך בתחילת היום להתיר להתפלל עם העבריינים, ודאי שמי שחייב נידוי וכדו' אסור לצרפו, אבל העומק שבדבר, תחילת היום מכריח התבדלות מתפיסת אומות העולם [אצל כל אחד ואחד מישראל זה קיים במידה מסוימת, אנחנו נמצאים בגלות, אמנם בא"י אבל בין האומות], ואותם אלו שהישראל שבהם מטושטש לגמרי ומעורבים בין האומות, אותם עבריינים שעברו לצד השני [ע"ש כן הם נקראים עבריינים כמו שאומרים רבותינו], הם אלו שצריך להעביר אותם בחזרה לחלק של הכנסת ישראל, ולעשות מסך המבדיל מוחלט, וכשמתחיל יוהכ"פ מוכרח שיהיה מחיצה מבדלת בין ישראל לאומות, כל העולם כולו מעבר אחד וישראל מצד אחד, אברהם העברי.

וזה הזמן לא רק לומר אנו מתירים להתפלל עם העבריינים, אלא זה הזמן שהאדם באמת מגיע לעומק הנפש שהוא נבדל מאומות העולם, כמובן שצריך בשביל זה הכנה, אם הוא לא נבדל מאומות העולם אז כל המכוון של הלהתפלל עם העבריינים אינו קיים, כי הוא עצמו עדיין מעורב ב"בחוקותיהם לא תלכו", "אל תפנו אל האלילים" וכמו שדורשת הגמ' (שבת קמ"ט א') "אל תפנו אל מדעתכם", כל דבר שמגיע מאומות העולם צריך שיהיה לו מציאות של הבדלה, חתיכה, וזהו השלב הראשון להכנס ליוהכ"פ, אנו מתירים להתפלל עם העבריינים, להבדיל את ישראל מאומות העולם. המבדיל 'בין' ישראל לעמים.

אם הבדלנו את ישראל מאומות העולם, אז אפשר להגיע לשלב השני של העבודה, שהחטא אצל ישראל הוא במקרה, וזה הסיבה שרוב בני האדם מרגישים שהחטא אצלם הוא לא במקרה אלא בעצם, כי הם לא מובדלים מהאומות, הם מצורפים מי פחות ומי יותר למחצה לשליש ולרביע לאומות העולם.

הכרת הטהרה ע"י תשובה

אבל כשמאיר האור של יום הקדוש יוהכ"פ, ונעשה העומק של ההבדלה בין ישראל לאומות העולם, ונעמדים לפני ה'

כתר

(המשך משבוע הקודם)

ש"ס

ומאי טעמא מהדרה תגיה דקו"ף לגבי רי"ש, אמר הקב"ה אם חוזר בו, אני קושר לו כתר כמותי.
(שבת קד ע"א)

ועוד אמרו (מנחות, כט, ע"ב) מפני מה נברא העוה"ז בה"י, מפני שדומה לאכסדרה שכל הרוצה לצאת יצא, ומ"ט תליא כרעיה, דאי הדר בתשובה מעיילי ליה וכו', ומ"ט אית ליה תאגא, אמר הקב"ה אם חוזר בו אני קושר לו כתר (קשר).

ויתר על כן איתא בירושלמי (חגיגה, פ"ב, ה"א, והובא בריטב"א, שבת, קג, ע"ב) ה"א יש לה נקודה אחת למעלה, שהמתים עתידים לעלות, והיינו בסוף הגג. וזהו המקור לדברי הרמב"ן בספרו האמונה והבטחון (פ"ד, ד"ה ונחזור לענין).

ושורש התגים מראה על אלופו של עולם, כתר בחינת אל"ף, כנודע. וכמ"ש הריטב"א (שם) וז"ל, כדאמרינן בב"ר, מ"ט התחלה תורה בב', מה ב' יש לה שני עוקצין, אחד למעלה ואחד לאחוריו, אמר לה מי בראך, מראה בנקודה של מעלה, מה שמו, מראה נקודה של אחוריו, כלומר אל"ף, פירוש, אלקים שמו, עכ"ל.

וכתב בתורת חיים (סנהדרין, צ, ע"א) וז"ל, קושר לו כתר כמותו, לינשא דכמותו קשה, ולא שייך למימר הכי, עיי"ש תירוצו. ולהנ"ל מבואר יותר, שכמותו היינו שמאיר לו שורש התגין שמראה על האל"ף, כנ"ל, אלופו של עולם. והזוכה לכתר זוכה לאל"ף, הן של שם אהי"ה, והן של שם אלקים, וזהו "כמותי", היינו אות אל"ף של שמו ית"ש. וזהו אל"ף, מלשון פלא, יפלא, מופלא.

וביאר זאת במהר"ל (שבת, נו, ע"א) וז"ל, אם חוזר בו אני קושר לו כתר כמותי. וזה, כי בעל תשובה יש לו מדרגה נבדלת כאשר הוא גובר ומולך על גופו לסלק החטא ממנו. וכדבר זה היה לו כתר, כי הכתר מורה על מעלה נבדלת, עכ"ל. ומעין כך כתב שם במנחות (כט, ע"ב) וז"ל, ידוע כי כל תשובה הוא נבדל מן הגוף, ולפיכך אמר שאם חוזר בו אני קושר לו כתר, כי הכתר מורה על שהוא נבדל, כי המלך שיש לו כתר, נבדל מן העם, וביארנו זה במסכת אבות (פ"ד) אצל שלשה כתרים, עכ"ל. וכתב בנתיבות עולם (נתיב התשובה, פ"ד, ד"ה ועוד) וז"ל, והכתר הזה נבדל, שהרי הוא על האות, עכ"ל.

וכאשר חטא הוא בה"א תתאה - בתראה של שם הוי"ה, וכאשר חוזר בתשובה עולה לה' עילאה, תשובה, תשוב-ה, כנודע. וכתב במחשבת חרוץ (אות ח') וז"ל, הקב"ה אומר, אני קושר לו כתר כמותי, הוא "כתר שם טוב" הרמוז בה' ראשונה של דאהי"ה, עכ"ל.

תנן התם, ודאשתמש בתגא חלף. תני ר"ל, זה המשתמש במי ששונה הלכות, כתרה של תורה. ואמרו (נדרים, פב, ע"א) ואמר רבה בבר"ח, אמר ר' יוחנן, כל המשתמש בכתרה של תורה נעקר מן העולם וכו'. (מגילה כח ע"ב)

והרי שההלכות נקראות "כתרה של תורה", ומתוך כך שעוסק בכתרה של תורה, אף הוא עצמו נעשה כתרה של תורה. עיין רבינו חיי (אבות, פ"א, משנה י"ג).

ואיתא בתניא (איגרת הקודש, פרק כט) וז"ל, וצריך להבין למה נקראו ההלכות בשם תגא וכתרה של תורה וכו', והנה כמו שבנשמת האדם יש בה כח התענוג שמתענגת ממנה שיש לה ענג ממנו, כמו מהשכלת שכל חדש וכה"ג, ובחינת חיצוניות ואחוריים של כח ובחינת התענוג שבה היא בחינת כח הרצון וכו', וככה על דרך משל באור א"ס ב"הג"כ כביכול הרצון העליון ב"ה היא בחינת חיצוניות ואחוריים לבחינת הענג העליון, ובו תר"ך עמודי אור וכו'. פירוש דרך משל, כמו שיש מעודים בבית חומה גדולה נצבים בארץ וראשה מחובר בתקרה, ככה עד"ז כתר עליון ב"ה הוא למעלה מבחינת מדרגת החכמה, והוא מלשון כותרת שהוא מכתיר ומקיף על המוחין שבראש שהם בחינת חב"ד, ורצון זה נתלבש בתרי"ג מצות התורה וז' מצות דרבנן וכו'. והנה מודעת זאת, כי הנה רצון העליון ב"ה המולבש בתרי"ג מצות שבתורה שבכתב, הוא מופלא ומכוסה טמיר ונעלם, ואינו מתגלה אלא בתורה שבע"פ וכו', כי התורה שבע"פ הנקראת אשת חיל ("עטרת" בעלה), המולידה ומעמדת חיילות הרבה, כמ"ש ועלמות אין מספר, אל תקרי עלמות אלא עולמות, אלו הלכות דלית לון חושבנא, כמ"ש בתיקונים, וכולן הן בחינת גילוי רצון העליון ב"ה הנעלם בתושב"כ. ורצון העליון ב"ה, הוא למעלה מעלה ממעלת חכמה עילאה, וכמו כתר ועטרה שעל המוחין שבראש, לכן נקראו ההלכות בשם תגא וכתרה של תורה, עכ"ל, ועיי"ש כל הפרק בהרחבה.

ואיתא בפרי צדיק (ל"ג בעומר, וסיום הש"ס, אות ח') וז"ל, הלכות כתרה של תורה - דההלכות הם מטלא דעתיקא, טל תורה שבע"פ, כמ"ש (דברים, לב, ב) תזל כטל אמרתי, והיינו שבתורה שבע"פ שמופיע השי"ת בלב החכמים, ואינו ניכר איך שיורד מן השמים, כטל. והוא ע"י בחינת הדעת, שהוא רוח הקודש, וכו', ודעת היא פנימיות מכתר עליון, וזהו כתרה של תורה. וכמ"ש בר"ע דהוא שורש תושבע"פ, כמ"ש האריז"ל, ואיתא בגמ' (מג"חות, כט, ע"ב), מצאו לקב"ה שיושב וקושר קשרים לאותיות וכו', ועקיבא בן יוסף שמו, שעתידי לדרוש על כל קוץ וקוץ תילי תילין של הלכות, שהיה ר"ע דורש כתרי אותיות, עכ"ל. עיי"ש בהרחבה. ועיין עוד בדבריו שם (לחג השבועות, אות ט"ו, כב-כג. ושלח, אות י"ג. וכי תצא, אות י"ד-ט"ו-ט"ז). ועיין פ"ח (שער קריאת התורה, ד"ה ענין התריין רימונים). ועיין פחד יצחק (שבועות, מאמר ל"ו).

וכתב בספר הברית (ח"א, מאמר ד', פרק י"ד) וז"ל, כתרה של תורה, היא פנימיותה, הנקרא חכמת הקבלה, עכ"ל. ובדגל מחנה אפרים (תצוה, ד"ה איברא) כתב וז"ל, כבוד התורה, שהוא כתרה של תורה, עכ"ל.

ויבואו עד גרן אטד (בראשית נ, י), וכי גורן יש לו אטד, א"ר אבהו מלמד שהקיפוהו כתרים לאורו של יעקב כגורן זה שמקיפים לו אטד, שבאו בני עשו ובני ישמעאל ובני קטורה. תנא, כולם למלחמה באו, כיון שראו כתרו של יוסף תלוי באורו של יעקב, נטלו כולם כתריהן ותלאום באורו של יעקב. תנא, ל"ו כתרים תלו באורו של יעקב (סוטה יג ע"א) ול"ו כתרים אלו הם, כתרו של יוסף, י"ב כתרים של ישמעאל, וכ"ג של עשו, עיין רש"י שם.

והנה ג' כתרים הם, כתרי כהונה, מלכות, ותורה. ועל גבם כתרי שם טוב, כמ"ש באבות. ויעקב כתרי תורה, וכתרי זה קיבל יוסף מיעקב, שכל תורה שקיבל יעקב משם ועבר, מסר לו. וכתרי כהונה יסודו באברהם, שקבל הכונה במקומו של שם. וכתרי מלכות, מכוחו של יצחק (ועיין להלן ערך כתרי מלכות, ושם מבואר מדוע כתרי מלכות שייך ליצחק).

ויוסף קיבל כתרי כהונה מכח אברהם, ולכך נשא את אסנת בת פוטיפרע "כהן" און. וכן קיבל כתרי מלכות מכח יצחק, ולכך נעשה משנה למלך, לפרעה.

ובקלקול, ישמעאל קליפה לכהונה, בנו של אברהם. ועשו קליפה למלכות, ובו כתיב מלכות, כמ"ש "ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום קודם מלך ישראל". ויעקב נמצא במרכזם של כל אלו, ולכך "הקיפוהו" כתרים לאורו של יעקב (כתרי לשון היקף, כנודע), כי יעקב נקודת המרכז שמכוחו ועל ידו נתפשטו כל כח מלכויות אלו. ושאר הכתרים בטלים לכתרו, וכמ"ש בפענח רזא (בראשית, כז, כט) וז"ל, וישתחו לך לאומים - כשמת יעקב נתקיים זה, שבאו כולם ותלו כתריהם באורו, מה"ר יוסף, עכ"ל. והרי שפעולת נטלו כולם כתריהן "ותלאום" באורו של יעקב, הוא בחינת "וישתחו", ביטול לכתרו של יעקב.

וכתב בספר הפליאה (ד"ה בא וראה איך העדן) וז"ל, אברהם ויצחק הנאחזים במים (אברהם) ובאש (יצחק), היו צריכין שיצאו מהם גם סיגים, ישמעאל ועשו, והם נאחזים עד אבותיהם אברהם ויצחק, והם הזרועות. אך מעלת יעקב שיצא מיצחק, עולה עד כתרי עליון, זהו ירכיבהו על במתי ארץ, עכ"ל. ועיין שערי אורה (ש"ה, ד"ה ואחר שבארנו) וז"ל, יעקב שהוא קו האמצעי, עולה עד הכתר, מקום שאין השרים עולים, הרי כי אין בנחלת יעקב מצרים, הוא פורץ כל המצרים, שהרי כל השרים עולים עד הימין והשמאל כנגד אברהם ויצחק, אבל יעקב שהוא האמצעי, עולה לבדו עד הכתר, עד אין סוף, שהוא נחלה שאין לה מצרים, ונשארים כל השרים וממשלותם למטה מנחת יעקב, עכ"ל. ועיין מצודות דוד לרדב"א (מצוה קיא, סוד הלולב), ולכך נקרא יעקב בריח התיכון, כנודע. ויעקב כלל בתוכו את כל הד' כתרים, וכמ"ש במאירת עינים (לר"י דמן עכו, יתרו) וז"ל, כתרי תורה, כתרי כהונה, וכתרי מלכות, וכתרי שם טוב, כנגד ד' נשי יעקב, עכ"ל, עיי"ש.

וכן השתחוו כל האחים ליוסף, כי קיבל הארת כתרי זו מיעקב כנ"ל. וכן האיר בבנימין שבחלקו ביהמ"ק, מקום השתחויה וביטול. עיין קהלת יעקב (ערך בנימין בן יעקב). ועיין שער ההקדמות (סד, ע"ב) שורש כתרי ביעקב היכן הוא.

אמר ר' אלעזר, מלאך אחד שהוא עומד בארץ וראשו מגיע אצל החיות. במתניתא תנא, סנדלפון שמו, הגבוה מחברו מהלך חמש מאות שנה, ועומד מאחורי המרכבה וקושר "כתרים" לקונו. (חגיגה יג ע"ב)

ועבודת סנדלפון, כמ"ש בציוני (שלח) וז"ל, סנדלפון נקרא אופן אחד בארץ, ראוי לקבל תפלת עם אחד לאל אחד, עכ"ל. וכתב בספר הפליאה (ד"ה ודע והאמין כי יש אופן אחד) וז"ל, סנדלפון - ופירושו, סנ"י ד"ל פונה, ר"ל ישראל שהוא סנוי ודל, פונה לתפלתם, עכ"ל. וכתב בציוני (בא) וז"ל, ונקרא סנדלפון, כיון שישאל משוררים פונה לקבל הדבור לתקן עטרת (כתרי) עוז והוד למלך הכבוד, עכ"ל. וכלשון הרקאנטי (תצוה) סנדלפון, המלאך הקושר כתרים להקב"ה מתפלתו של ישראל, עכ"ל. וכלשון הסודי רזיא (י, י) סנדלפון אינו ממש אופן, אלא אופן כענין דבור דבור על אופניו, שהוא מתקן ומגלגל יחד התפלות לתקן עטרה, עכ"ל. ועיין שמו"ר (פרק כא, ד). ועיין מגלה עמוקות (פנחס, ד"ה בגמ' יומא) וז"ל, ג' שרי הפנים המקבלין כל צלותין דישראל, כתריאל (בריאה), מטטרון (יצירה), סנדלפון (עשיה), עכ"ל. ועיין עץ חיים (שער מ"ז, פ"ו). וספר הליקוטים (תרומה, פרק כה). וכתב בילקוט ראובני (בראשית, אות תש"נ בשם עשרה מאמרות) וז"ל, תיקון המחשבה ע"י אכתריאל שר הבריאה, ותיקון הדיבור ע"י מטטרון ביצירה, ותיקון המעשה ע"י סנדלפון בעשיה, עיי"ש. ועיין לשם (ספר הדע"ה, ח"ב, דרוש ה', ענף א', סימן א', ד"ה ונלע"ד).

וכתב בסודי רזיא (אות נ"ו) וז"ל, ונקרא סנדלפון, סנדלפון הם אבנים טובות, כן דברים טובים שבתפלה (והיינו כי אותיות בחינת אבנים, והם האותיות עם כוונות הלב שבתפלה. כן מבואר בספר הגימטריות לר"י החסיד, ויצא, לב. ועיין עמלק המלך, שער י"ז, פרק י"א. ועיין ליקוטי תורה, חב"ד, פנחס, אות ב', עז, ד), פון, ע"ש פנה אל תפלת הערער וכו'. וקושר כתרים להקב"ה מתפילות ישראל, ואינו רואה ואינו יודע היכן הקב"ה שרוי, אלא עושה את הכתרים, ומשביע אותם בשם המפורש, והם עולים ויושבים בראשו של הקב"ה, עכ"ל.

ועוד מצינו בנסדלפון, כמ"ש הציוני (בא) וז"ל, דאיתא במעשה מרכבה כי סנדלפון קושר תפילין (כי התפילין בחינת כתרי הן תפילין של יד, וכן תפילין של ראש, עיין זוה"ק, ח"א, קכט, ע"א. ופע"ח, שער התפילין, פרק י"ב. והדברים ארוכים) בראש צור ה' אלהי ישראל. ומאי כתיב בהו, ומי כעמך ישראל, ומי גוי גדול. וכשהוא חפץ להשבע בתפילין, נוטל תפילין מראשו, ומבטל גזירות מן הארץ, וכשעולה הכתר בראש צור פני יעקב יאורו לפני אדיריון, עכ"ל.

ועיין מגיד מישרים (בשלח) וז"ל, סוד סנדלפון שקושר כתרים לקונו, דהוא קאים לתרעא דמלכת, ומקבל "תורה ומעשים טובים" וסלקין לעילא, ומעייל יתהון במלכות, ומתמן עד כתרי עליון, עכ"ל. ועיין לימודי אצילות (סוד הצמצום, ח"ב) וז"ל, אכתריאל בעולם הבריאה, וכו', סנדלפון בעשיה, עכ"ל. ולכך מעלה "מעשים" טובים, כי הוא "בעשיה", והבן.

המהר"ל (גור אריה, פנחס, כח, טו) וז"ל, כי כל מלך צריך שיהיה מיוחד, ולא יהיה לו שותף אל זולתו כלל, רק מיוחד בעצמו, עכ"ל, עיי"ש בהרחבה. וכן נחלקו ליום ולילה, לשיטת האור החיים, ואזי אינו "שותף", והבן.

אולם לעת"ל כן יהיה שימשו בכתר אחד, כמ"ש ברקאנטי (בראשית, ח, טז) וז"ל, עד שיתקיים הכתוב (ישעיה, ל, כו), והיה אור הלבנה כאור החמה, ישמשו שני המלכים בכתר אחד, יהיה ה' אחד ושמו אחד, עכ"ל. ועיין רמב"ן שם. ומבואר שבשלמא מדין שאין ה' "אחד" ושמו "אחד", אזי אי אפשר גם לשני מלכים להשתמש בכתר "אחד", אולם כאשר יהיה גילוי של הו"ה "אחד" ושמו אחד, גם שני מלכים ישתמשו בכתר "אחד", ודו"ק. כן בעולם הרוחני, משמשים בכתר אחד. עיין עץ חיים (שער כה, דרוש ב'. ושער ל"ו, פ"ב). ושער הכוונות (דרושי ר"ח). ועץ חיים (שי"ג, פ"ח, כתר או"א).

וביאור נוסף מצינו בפני דוד (בראשית, חיי שרה, אות ז') וז"ל, באברהם ושרה היו שני מלכים משתמשים בכתר אחד, שווים במעלה, וכשהאיש והאשה שוים, א"א להוליד. וכן אמרו א"א לשני מלכים "שיתמשו" בכתר אחד, "שיתמשו" דייקא (לשון תשמיש), עכ"ל. ולפ"ז לעת"ל אין צורך בהולדה, כי בנצחיות הכל נקבע לנצח, ולא שייך הולדה כפשוטו, והבן.

וביאור נוסף מצינו בפנים יפות (בראשית, א, טז) וז"ל, טענת הלבנה שאי אפשר שתשמש "ביום" עם החמה בכתר אחד, שלא יוכלו הבריות לסבול האור הגדול משניהם, עכ"ל, עיי"ש. ולפ"ז לעת"ל שעתיד הקב"ה להוציא חמה מגרנתיה אזי יוכלו הבריות לסבול האור הגדול משניהם יחדיו, והבן.

ויעש את שני המאורות הגדולים, וכתב את המאור הגדול ואת המאור הקטן (בראשית, א, טז - יז), אמרה ירח לפני הקב"ה, רבש"ע אפשר לשני מלכים שיתמשו בכתר אחד, אמר לה לכי ומעטי את עצמך. (חולין ס ע"ב)

ויסוד זה שאי אפשר לשנים לשמש בשוה יחדיו, נלמד לכמה דינים. עיין לדוגמא פני שלמה (הוריות, ט, ע"ב) לגבי כהן גדול. וחידושי הר"ן (סנהדרין, כג, ע"א) לגבי בתי דין. ותורת חיים (ע"ז, ח, ע"ב) לגבי יעקב ועשו. ועוד מקומות נוספים.

וביאר במהר"ל (גור אריה, בראשית, א, טז) וז"ל, הממשלה שהם מושלים בעולם נקרא כתר, שסימן המלכות הוא הכתר, ולפי ששני המאורות, אחד מושל בלילה ואחד מושל ביום, ושניהם מושלים במלכות אחד שהוא העולם, נקרא שני מלכים בכתר אחד, וכו'. ונראה לומר שזה בעצמו מה שאמר לכי ומעטי את עצמך, הוא התשובה (שהשיב הקב"ה לטענת הלבנה אין שני מלכים משמשים בכתר אחד), לפי שכאשר הירח מתמעט הנה נמצא החמה לבד מושל, שהרי האור בירח פוחת והולך עד שלא תשאר לה שום אור, ואז החמה בלבד מאיר (וכל הארת הלבנה אינה משל עצמה אלא מקבלת אורה מן החמה), וא"כ החמה היא מושלת בלבד, עכ"ל. וברבינו בחיי (פנחס, כח, טו) כתב וז"ל, והכתר הזה כינוי לזוהר האור, עכ"ל. וזהו שנקראים כתר, כי הם מאירים. וכתב באור החיים (בראשית, א, יד) וז"ל, וכשנאצל המאור, נאצלו ב' חלקים, ושניהם לשמש מדת יום נבראו, ולזה תמצא שטענה הירח אי אפשר לשמש בכתר אחד, פירוש בזמן אחד, עכ"ל.

ובעומק טענת אין שני מלכים משמשים בכתר אחד, ביאר



הַאֲזִינוּ הַשְּׁמַיִם וְאֶדְבְּרָה (לב א)

על הפסוק (בראשית א א): "בְּרֹאשִׁית בָּרָא אֱלֹקִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ", דורשים חז"ל (רש"י בראשית ד יד, ועי' ב"ר א יד, ורמב"ן שם א א), "אֶת הַשָּׁמַיִם", "הַשְּׁמַיִם" - השמים עצמם, "אֶת" בא לרבות את כל תולדות השמים. "וְאֶת הָאָרֶץ" - "הָאָרֶץ" - הארץ עצמה, "וְאֶת" בא לרבות את כל תולדות הארץ. כלומר, כל מה שנברא מכאן ואילך בכל ששת ימי מעשה בראשית, אינו אלא יציאה מהכח לפועל של השמים וכל תולדותיהם, ושל הארץ וכל תולדותיה. זה כל מה שנברא בששת ימי בראשית ותו לא, זהו כל מה שיש בבריאה.

הגדרת הדבר שיש את מציאות ה"שמים", שזוהי התפיסה ששייכת לעליון, ויש את מציאות ה"הארץ", שזוהי התפיסה ששייכת לתחתון. זהו העומק של "אֶת הַשָּׁמַיִם" וכל תולדותיהם, "וְאֶת הָאָרֶץ" וכל תולדותיה. כלומר, כל דבר ודבר שנמצא בבריאה, משתייך בהכרח לאחד משתי הקצוות הללו, ונוטה לאחד מהצדדים הללו, או לכח המחוברם - האדם.

משה רבינו, הוא בבחינת "הַאֲזִינוּ הַשְּׁמַיִם וְאֶדְבְּרָה וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אֲמָרִי פִי" (דברים לב א), היפך כך זהו ישעיה, שהוא בבחינת "שִׁמְעוּ נְשִׁמָּה וְהֶאֱזִינִי אָרֶץ" (ישעיה ב). כלומר, משה שייך לצד של "אֶת הַשָּׁמַיִם", וישעיה שייך לצד של "וְאֶת הָאָרֶץ" (עי' ספרי דברים שו ורש"י שם). (בלבביפדיה עבודה ערך אבטיח)

כל דיבור זה כח ההתפשטות למרחוק, והדוגמא השורשית והיסודית מצינו בעשרת הדיברות שאמר הקדוש ברוך הוא במתן תורה, כדאיתא בחז"ל (שבת פח ע"ב) אמר רבי יהושע בן לוי מאי דכתיב לחיו כערוגת הבשם כל דבור ודבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא נתמלא כל העולם כולו בשמים. והיינו שהדיברות נתפשטו והקיפו את כל העולם כולו. וכן מצינו בדיבור כח התפשטות לקרוב ולרחוק כמו שכתוב (דברים לב, א) האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי, (ישעיהו א, ב) "שמעו שמים והאזיני ארץ", והיינו כי הדיבור הוא מתפשט. [וכן מצינו דיבור שמתפשט למטה והוא לשון דיבור בלב ו'דיבר על לבכם' (דברי הימים ב, לב, ו), 'ולא אמרו בלבכם' (ירמיהו ה, כד)] (בלבביפדיה עבודה ערך אבר)

יש שאלה ידועה, מפני מה במשה נאמר "האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ" (דברים לב א), ואילו בישעיה נאמר "שמעו שמים והאזיני ארץ" (ישעיה א ב), רבותינו מבארים שזה מכיוון שמשה היה קרוב יותר לשמים מאשר לארץ. "הכל בידי שמיים חוץ מיראת שמיים" נאמר כלפי מי שקרוב לארץ, אבל כלפי משה רבינו שנמצא בשמיים, גם יראת שמיים היא בידי שמים.

בדקות, 'יראת שמים' זה כשהאדם נמצא על הארץ והוא ירא מהשמים, אולם מי שנמצא בשמיים הוא למעלה מגדר 'יראת שמיים'. המציאות של יראת שמיים חלה כלפי מי שנמצא על הארץ והשמיים מעליו, אולם מי שנמצא בשמיים אין עליו מציאות של 'יראת שמיים'. (משלי פרק א כט)

השורש שמשה רבינו חי מאה ועשרים שנה זה משום שמשה רבינו הוא 'איש השמים' כדברי חז"ל שלכן משה רבינו אומר "האזינו השמים ואדברה (שם לב, א) שלשון האזנה היא לשון קרובה משום שמשה רבינו קרוב לשמים, ולכן כיון שגם בזמן שהוא נולד והיה בארץ, הוא היה בשמים ק"כ יום שאלו הם הג' פעמים ארבעים יום שעלה משה רבינו להר, - ומדין 'יום לשנה יום לשנה' (במדבר יד, לד) הוא חי ק"כ שנה, כלומר, כיון שגם כשהוא נמצא בארץ הוא יותר קרוב לשמים, לכן גם בארץ, הקשר שלו לשמים הוא קשר מוחלט - וזהו השורש לכך שהוא עולה ג' פעמים מ' יום לשמים שהם ק"כ יום, כיון שזה שורש כל חיותו בק"כ שנות חייו.

וזה מה שאומר משה רבינו "בן מאה ועשרים שנה אנכי היום" שרמז כאן ב'היום' שגדר מאה ועשרים שנותיו הם כנגד המאה ועשרים יום שהוא עלה לשמים, יום לשנה יום לשנה, זה גדר מאה עשרים שנות חיותו של משה רבינו בבחינת צל דתיקון. (בלבביפדיה עבודה ערך בצל)

יַעֲרוֹף כַּמְטֵר לַקָּחִי (לב ב)

"יערוף כמטר לקחי" - חז"ל אומרים 'כאשר בני ישראל יקשו את ערפיהם' - כלומר כאשר מסלקים את קשיות עורף שלהם - אז יורד המטר לעולם.

זה האבחנה שנקרא 'גבורות גשמים'. המטר בא לסלק את הקשיות עורף של הנבראים שחטאו, שעל זה נאמר "ועצר את השמים ולא יהיה מטר". ה"יערוף כמטר לקחי" מסלק את הקשיות עורף שגרמה לעצירת השמים ועל ידי כן חוזרים ויורדים גשמים. הכח הזה נקרא מטר. (דע את מידותיך מהות המידות יסוד המים)

עורף ועפר הם מילים קרובות אההדי, ושורשם חד. אומרים חז"ל, 'ולשלג אמר הוי ארץ', השלג הפך להיות עפר. "יערוף כמטר לקחי" - ועד היכן יערוף המטר? עד המקום של 'ולשלג אמר הוי ארץ'. לא רק ברד שנמס, כי השלג מתקשה ונעשה עפר גמורה, הרי שמציאותו הושפלה לגמרי למדרגת ארץ, עפר, "יגיענה עד ארץ ישפילנה עד עפר".

"יערוף כמטר לקחי" - המטר הופך את הדבר מעפר לערוף, ומסלק את העפריריות, את העורף, ועל ידי כן הופך להיות 'ותן טל ומטר לברכה' - היפוך הקללה של "עפר אתה ואל עפר תשוב". "בזיעת אפך תאכל לחם" - זה המים שנתקלקלו להיות זיעה שירדו למדרגת עפר, והתיקון של הדבר מתגלה על ידי "יערוף כמטר לקחי", העריפה של הדבר, עפר, עורף, הופך להיות 'ותן טל ומטר לברכה' ולא ח"ו לקללה. (דע את מידותיך מהות המידות יסוד המים)

חז"ל אומרים על הפסוק "יערוף כמטר לקחי": מה מטר עורף אבנים, אף התורה מסלקת מן האדם את לב האבן.

בחירה. מצד אחד, בחירה לבחור לעשות את רצון ה', וּבְחִירָתָּ פְּחִיִּים". ומצד שני, בחירה לעשות כביכול נגד רצונו ית"ש ח"ו. ולכן, מצד כך, נצרכת אמונה של הבורא בנבראים. האמונה של הבורא בנבראים היא, שבסוף כל הגלגל של ימות העולם, הבריאה תבוא לידי תכליתה. שהרי אם ישנו בכוחם של הנבראים לבחור לעשות כנגד רצון הבורא ית"ש כביכול, הרי שישנו צד שהם יבחרו בבחירה שאינה מביאה לידי התכלית, ובכך הבריאה לא תבוא לידי תכליתה. ולפיכך נצרך שהקב"ה יאמין בנבראים, שהבריאה לבסוף תבוא לידי תכליתה [ובעומק הדק, המניע של כך זוהי ה'דיעה' - ידיעתו יתברך שמו שהכל צפוי, שהינה למעלה מהבחירה]. (דע את גאולתך פרק ח)

דור עקש ופתלתל (לב ה)

מדה שלילית נוספת בנפש הבהמית היא כח הניצוח. נראה ראשית את פשוטם של דברים ולאחר מכן נרחיב בעז"ה. כח הניצוח שבנפש האדם נקרא בלשון הפסוקים כח העקשנות. כך מצינו בספר דברים (לב, ה): "דור עקש ופתלתל", ועוד רבות בספר משלי ובתהלים. אם כן, כח הניצוח מגלה בנפש האדם את כח העקשנות שבו. מהיכן מגיעה תכונה זו בנפש שאדם נעשה עקשן, מהי אותה מדה הנקראת "עיקש"? הזכרנו את לשון הכתוב בספר דברים, המצרף "עיקש" עם "פתלתל", ופירש רש"י שם שכל עקשנות עניינה דרך עקומה, מפותלת. זהו, אם כן, עומק העקשנות: "אשר עשה האלקים את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים" (קהלת ז, כט). כאשר הולך האדם בדרך שאינה ישרה אלא בדרך של "חשבונות רבים", והוא מתעקש באותה דרך - עליו נאמר שהוא "עקש ופתלתל", הוא הנקרא עקשן. הרי ברור: מדוע בעצם הוא נצרך להתעקש? מחמת שהדרך איננה ישרה, יש בה מכשולים, התנגדויות, ומחמת כך עליו להתעקש. אילו היה נשאר בצורתו הראשונה, שהיא כלשון הפסוק "אשר עשה האלקים את האדם ישר" - לא היה צריך להתעקש על משהו, כיון ששום דבר לא מתנגד, וא"כ לשם מה הוא צריך להתעקש? העקשנות באה באופן שיש לאדם מסך המבדיל, מחיצה שאינה נותנת לו להתקדם הלאה, והוא מסרב להיעצר באותה מחיצה ומבקש להמשיך הלאה - כאן מקומה של העקשנות. וזאת עלינו לדעת: עקשנות איננה עזות. אלו הן שתי מדות שונות. עז כוונת הדבר שאינו מתפעל מההתנגדות, אבל לא בהכרח שימשיך הלאה. ההמשכה הלאה למרות ההתנגדות - היא הנקראת עקשנות. במילים קצרות: העז לא נסוג אחור, העקשן ממשיך. לשון הגר"א הידועה - "העקשן יצליח". כלומר, בדרך שהוא הולך, לא רק שהוא לא מתפעל מההתנגדויות אלא הוא ממשיך בדרך הלאה, וכיון שכך - יצליח. אם הוא רק עז שאינו מתפעל אך עדיין הוא לא ממשיך הלאה - עליו לא נאמר "העקשן יצליח". זוהי אם כן הגדרת העקשות - הוא הולך בדרך שיש בה התנגדויות, ולא רק שאינו מתפעל מהן אלא ממשיך הלאה.

(דע את הרגשותיך פרק יד)

כלומר, יש בכח של עורף (מטר) לערוף אבנים. עומק הדבר, העורף יכול להוציא מים מהאבן, לא רק שהעורף יכול לערוף את האבן: המן הסלע הזה נוציא לכם מים.

מאיפה יכול להוציא מן הסלע? בודאי כהגדרה חיצונית, זה מעשה נסים. אבל בעומק, הכח להוציא מים מן הסלע, "יערוף כמטר לקחי", זה הכח לגלות בעפר שאני יעריף את ערפו - ואז אני מגלה מים. וכך אפשר להוציא מים מן הסלע.

בלשון אחרת, אומרים חז"ל, 'ולשלג אמר הוי ארץ', כל העפר בא משלג שנתהווה ממים, העפר שורשו במים. מכח העורף של "יערוף כמטר לקחי", אני מחזיר את העפר לשורשו - למים. ואז בהכרח שאפשר להוציא מים מן העפר. ולכן כאשר נאמר על ישראל "עם קשה עורף הוא" - אם הם קשה עורף, אז אפשר להוציא ממנו מים, אם מסלקים את העורף הזה על ידי ה"כח של יערוף כמטר לקחי".

הכח להוציא מים מן העפר - הוא בעצם הכח להחזיר את העפר למים. זה לא רק שמוציאים מים מעפר. הרי זה ברור שאי אפשר להוציא מים מעפר כפשוטו. אבל אם מגלים את שורש העפר בשלג, ומחזירים אותו מנקודת ההגשמה שלו, אז אפשר להוציא ממנו מים. (דע את מידותיך מהות המידות יסוד המים)

תזל כטל אמרתי (לב ב)

גדול יום הגשמים כיום שנברא בו שמים וארץ, וכן 'כיום' מתן תורה, וכן 'כיום' תחיית המתים. מה הפנים הפנימיות שמתגלה ביום גשמים? הוא פותח פתח לשמים. דברים העומדים ברומו של עולם, זה נקרא שהדבר נוזל. "תזל כטל אמרתי", זה מזל שנוזל ללמטה, ומכח כך נפתח לנו פתח לשמים. זה 'גדול יום הגשמים' - שיש בו הרבה אבחנות בחז"ל, אבל הצד השובה של כולם - שהוא פותח פתח להגיע למדרגת שמים. (מהות המידות 'מים גשם מטר')

אל אמונה ואין עול (לב ד)

ישנה אמונה שורשית מאוד, זוהי איננה אמונה של האדם, אלא להיפך - זוהי אמונה כביכול של הבורא ית"ש. שהרי, כל המידות שקיימות באדם הם מידותיו של הקב"ה, וכביכול גם המידה והכח שנקרא 'אמונה' שקיים באדם, שורשו הוא באמונה של הבורא ית"ש.

ובכן, מהי האמונה של הקב"ה. בפסוק בספר דברים נאמר: **"אל אמונה ואין עול, צדיק ויִשָּׁר הוא"**, ודרשו חז"ל בספרי, מהו 'א-ל אמונה': 'שהאמין בעולמו ובראו'. הקב"ה כביכול האמין בעולם, וברא אותו. זוהי האמונה של הקב"ה, אמונה שהוא מאמין בנבראיו.

אולם, כאן יש להתבונן, מדוע נצרך שהקב"ה יאמין בנבראיו.

ביאור הדברים. כאשר הקב"ה ברא את העולם, הבריאה העיקרית שהוא ברא בעולמו זהו ה'אדם'. ולאדם, נמסרה

^א פרק ל"ב פסוק ד'.

^ב פרשת האזינו, פיסקא ש"ז.

^ג דברים פרק ל' פסוק י"ט.

וז"ש דוד המלך ע"ה, "אחת שאלתי וגו', שבת בבית הוי"ה כל ימי חי, ולבקר בהיכלו". וכבר הקשו רבים, שתחלה אמר "שבת וגו' כל ימי חי", ולאחכ"מ אמר "ולבקר" וגו'. וביאור הדברים כנ"ל. שבבית הוי"ה, מתיבתא דקב"ה, רצה להיות כל ימיו. ויחד עם זאת, בקש לבקר בהיכל הצדיקים. אולם עיקר מושבו במתיבתא דקב"ה. אלא שמצד חיבורו אף לכנס", נכנס לבקר בהיכלות החיצונים של המלך, והבן. (בלבבי ח", קול דממה דקה שסה')

אש - כח הביטול

"מחיתי כעב פשעין" וגו'. מחיתי שורש מח, אותיות חם. הענין. כח הביטול בעוה"ז בעיקרו ע"י האש, ע"י חום האש. וכן כח מחיקת העוון הוא ע"י יסוד האש הרוחני שמכלה את כתם העוון. שכשם שלבוש האש מכלה בגשמיות, כן פנימיות האש מכלה ברוחניות. (בלבבי ח", קול דממה דקה תיט')

מהות החילוק בין בעל תשובה לצדיק

"במקום שבעלי תשובה עומדים, צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד". וביאור הדברים, שהאדם נקרא הולך מצד הבחירה שבו. משא"כ המלאך נקרא עומד, כי אין בו בחירה. והנה סוד עומק מהות התשובה, שורשו ממקום שלמעלה מן בחינת חטא, והוא בחינת הידיעה שלמעלה מן הבחירה. וז"ש "במקום שבעלי תשובה עומדים", "עומדים" דוקא, בחינת ידיעה כנ"ל, שמשם מושכים הארתם, "צדיקים גמורים" וכו', כי הצדיק מושך חיות ממקום הבחירה, ולכן הוא בבחינת הולך ולא בבחינת עומד. והנה דוד המלך ע"ה שהוא הקים עולה של תשובה, הוא דיקא בחינת משיח, שייגלה את הידיעה, כי התשובה והידיעה מאותו שורש הם כנ"ל.

וזה הוא הסוד במה שאמרו "תשב אנוש עד דכא", ואמרו חז"ל, "אפילו עד דכדוכה של נפש". ואע"פ שכתב "אין שלטון ביום המות", הרי שאין בחירה אז (שהבחירה הוא בחינת שלטון), אולם זהו גופא סוד התשובה שמתגלה דיקא במקום שאין בחירה, והבן. אלא שאף במקום שהתשובה באה על ידי בחירה, מ"מ זהו המשכת אור הידיעה.

וזהו כונת הזוה"ק שכתב ש"משיח אתי להשיב צדיקא בתשובה". כלומר, הוא משיב אותם לעולם התשובה בשורשו, שהוא עולם הידיעה כנ"ל.

והבן כי הנה יש נ' שיערי בינה, שהם נ' שיערי תשובה. ועל שער הנ' אמרו, "כל באיה לא ישובון", הרי שאין שם בשער הנ' בחינת תשובה. וביאור הדברים כנ"ל, שבמ"ט יש תשובה על ידי בחירה. משא"כ בשער הנ', מתגלה שורש עולם התשובה שלמעלה מן הבחירה, והוא תשובה מעולם הידיעה, כנ"ל. והרי שיש לנו ב' בחינות. א. מה שאור הנ' מאיר במ"ט, ואזי הכלי הוא תשובה של בחירה, אולם האור תשובה של ידיעה. ב. שער הנ' בעצמותו, שברור הדבר שגם האור וגם הכלי של ידיעה. (בלבבי ח", קול דממה דקה תקעו')

הלוא הוא אביך קנך (לב ו')

גם באב ישנן שתי הבחנות - פנימית וחיצונית. מצד ההבחנה החיצונית, האב הוא בבחינת "אביך קנך", כאדם הקונה חפץ. כשם שמצינו ש"אומן קונה בשבח כלי" (קידושין מח ע"ב), כך כאשר האב רוצה את בנו, הוא קונה אותו מדין עשיה.

אבל מצד התפיסה הפנימית, הוא בבחינת "הלוא הוא אביך", חלקי הבן הם חלקי האב, הבן הוא עצם הווייתו, ומכאן נובעת אהבתו כלפיו. (מסילת ישרים חלק ג פרק יט)

יום כיפור

סוד התשובה

אמרו חז"ל שדוד המלך ע"ה הקים עולה של תשובה. ועוד מצינו שאמרו, "כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה". וביאור הדברים, יש בחינת ידע, ובחינת לא ידע. ותיקון הדבר, להעלותו מידע ללא ידע. ולכן "כל האומר דוד חטא", הרי הוא עדיין אחוז בבחינת ידע, ורצו חז"ל להעלותו לבחינת לא ידע, ולכן אמרו שאינו אלא טועה, ובזה גופא שיועד שאינו יודע, דבק בלא ידע. והבן, כי תיקון של דבר, הוא החזרתו לאלוקות. וכאשר הדבר בבחינת ידע, הרי הדבר במדרגת נברא, כי הוא מושג לנבראים. רק כאשר הדבר נעלם מהשגת הנבראים, לא ידע, אזי דבק הדבר בבורא ית"ש, וזהו גופא תיקונו. והבן מאוד.

מעתה הבן, שמה שאמרו חז"ל שדוד המלך ע"ה הקים עולה של תשובה, עומק הדברים הוא, שהוא גילה את עומק מהות התשובה כנ"ל, שהוא ענין הלא ידע. כי כאשר הדבר חוזר לבורא ית"ש, אצלו ח"ו לא שייך חטא כלל. וכל עבודת האדם תשובה, מלשון להשיב את החטא לקב"ה, וזאת ע"י ביטול הידע, השגת הנבראים, והעלתו ללא ידע, לקב"ה. (בלבבי ח", קול דממה דקה שסא')

מקום מושבו של כל אחד ואחד בעולם העליון

"עקביא בן מהללאל אומר, הסתכל בשלשה דברים וכו', ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון, לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה". והנה מצינו בספה"ק, כמה פנים מי הב"ד של מעלה. יש אמרו, שהוא הצדיקים של אותו דור שנפטרו באחרונה. ויש שאמרו, שזו השכינה או שאר ספירות. ויש שאמרו, שזה מלאכים. ויש שאמרו, שזה הקב"ה, כמ"ש כאן במתניתין. ובאמת דברי כולם אמת, כי כל אדם לפי מדרגתו, היכן שדבוק, הבחינה שדבוק בה, היא זו שדנה אותו. ורק מי שדבוק כל כולו בקב"ה בכל עת ובכל שעה, אזי נידון ע"י הקב"ה, כי בו דבק. ומעתה הבן, שמי שדבוק ביש כל שהוא, אינו דבק בקב"ה, וממילא אינו נידון ע"י הקב"ה. וז"ש התנא "דע מאין באת", ומי שדבק בבחינה זו, באין, אזי דבק בקב"ה. ואיש כזה, הדין וחשבון שלו, הוא "לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה".

ומעתה הבן, כי הנה יש היכלות רבות בעולם העליון, ויש מתחתיה דמשה רע"ה, ודר"ע, וכו' וכו'. וכל אדם, היכן שהיה דבוק בחייו, שם יהיה. ומי שבחייו היה דבוק כל כולו בחי עולמים, אזי רשאי להיות בכל עת במתיבתא דקב"ה. וכל אדם לפי מהות וזמן הדבקות שלו בחי החיים, כן יזכה לערך זה ממש לזכות להיות במתיבתא דקב"ה.

הלכות יום הכיפורים

סימן תרד - סעיף א': מצוה לאכול בערב יו"כ ולהרבות בסעודה. הגה: ואסור להתענות בו אפילו תענית חלום (מהרי"ט), ואם נדר להתענות בו עיין לעיל סימן תק"ע סעיף ב'.

בירור הלכה - סעיף א'

וכתב במג"א (סימן תקע, ס"ק ט) וז"ל, ערב יום הכיפורים מוכח שהוא דאורייתא, והא ילפינן (ברכות ה, ע"ב) מקרא דועינייתם (ויקרא כג, לב) שמצוה לאכול. ומה שכתב ב"י (סימן תית, ריש עמוד רסה) דאסמכתא בעלמא הוא, תימא, דהא אמרינן ביומא (פא ע"א) ותנא דעצם האי ועינייתם מאי עביד ליה, מבוע"י ליה וכו' א"כ מוכח דדרשה גמורה, דאם לא כן הקושיא במקומה עומדת ועינייתם מאי עביד ליה וכו' וכן משמע בטור סימן תרד שהוא דאורייתא, עכ"ל. **והנה** לדעת הב"י וכן כתב עוד בכסף משנה (הלכות נדרים פ"ג ה"ט) ודאי מדאורייתא ערב יוה"כ אינו יו"ט. ואולם לדעת המג"א ודעימיה יש לעין אם ערב יום הכיפורים שמצוה לאכול בו הוה יו"ט אם לאו. **כתב** הלבוש על אתר וז"ל, וכיון דאסור להתענות, הרי הוא כיו"ט, ולכן אין נופלין על פניהם וכו', מפני שהוא יו"ט, עכ"ל ע"ש.

אולם בחתם סופר כתב וז"ל, ערב יום הכיפורים אינו לא יום שמחה ויום טוב, אלא "גזירת הכתוב" לאכול בו, א"כ אסור להתענות על כל פנים, עכ"ל ולשיטתו זהו גזרת הכתוב, שיש חיוב אכילה, והוא חידוש. **אולם** רש"י כתב (ר"ה ט ע"א, ד"ה כל האוכל ושותה בתשיעי) וז"ל, דהכי קאמר קרא, ועינתם בתשעה, "אכילת תשעה אני קורא עינוי", וכיון שאכילתו עינוי חשיבא, "כל דנפיש באכילה ושתיה טפי עדיף", דהא מדקאמר בערב, על כרחך לא מקפיד אעינוי דתשעה, וכי קרי עינוי בתשעה אכילה ושתיה ידידיה קרי עינוי, עכ"ל. ולשיטת רש"י נקרא אכילה זו עינוי, וא"כ י"ל שאינו נקרא יו"ט כלל, אלא יש בו דין עינוי, ורק חדשה תורה שאכילה זו נקרא עינוי. ואולי י"ל שאכילה זו מחמת יו"ט, אולם הכתוב קראו עינוי, וכמו שיום הכיפורים עצמו נקרא יו"ט ויש בו עינוי. **ונראה** בדעת רש"י שגדר 'אחשיב אכילה זו עינוי', היינו שראוי לאכול הרבה כלשונו 'כל דנפיש באכילה ושתיה טפי עדיף', וכיון שאוכל הרבה, יש בו עינוי בעצם האכילה, והבן. **והנה** לשון הגמ' כל האוכל בתשיעי וכו', ולא נתבאר מתי חיוב אכילה ביום או אף בליל תשיעי, ונפק"מ מתי נקרא יו"ט ביום או אף בלילה, ליל תשיעי.

וכתב בערוך השולחן (אות ה') וז"ל, ונראה דהמצוה אינה אלא ביום של ערב יום הכיפורים ולא בלילה שלפניה, כיון שהטעם הוא כדי שיהיה חזק להתענות ביום הכיפורים (תלוי בשיטות בזה, ואכמ"ל) אין זה אלא ביום ולא בלילה, וכן משמע להדיא ברש"י כתובות ה, ע"א, בד"ה ידחה עכ"ל. וז"ל רש"י, ידחה לשלישי בשבת, שמא ישחוט בן עוף לצורך סעודת "מחר", עכ"ל, ודקדק מדוע כתב מחר, ולא ליל מוצש"ק, וע"כ שאין סעודה בליל תשיעי, ודו"ק. ונראה שליל מוצש"ק בין כך כבר אוכלים מלוא מלכה, ולכך לא צריך לשחוט עבורו, והבן. (ואע"פ שמבואר בגמ' שהיה אמורה ששחט בעבור סעודת מלוא מלכה, אין דרך העולם לעשות כן, ולכן לא חשו לכך לחכמים.)

הלכה פסוקה - סעיף א'

מצות אכילה בערב יו"כ, ביום. אולם מדת חסידות לאכול מעט בליל תשיעי.

פירוש על דרך הסוד - סעיף א'

כתב צפרי עץ חיים (שער חג הסוכות פ"א) וז"ל, ערב יוה"כ אמרו עליו כל האוכל ושותה בתשיעי, כאלו מתענה תשיעי ועשירי, ושם ביארנו, כי ט' וי' הם צחינת יסוד ומלכות, צקוד הנסירה כנ"ל, אמנם ג"כ נכנסין אז צו צחינת החסדים התחתונים, שהם כללות ה"ח שצמלכות, וצחינת כללות ה"ג שצקוד וז"ס כאלו התענה תשיעי ועשירי, עכ"ל. **וכתב** הרמ"ע מפלנו (מאמר מעין גנים, ח"ב) וז"ל, יוס ט' וי', שניהם צלז מערב, וכולן צקיפה דידה כדאמרן, וצמערב הושלמה הנסירה צערב יוה"כ, ואעפ"כ כוונת התשיעי צקוד, והעשירי צמלכות, והוא סוד האוכל ושותה צט' כאלו התענה ט' וי' וכו', עוד טעם אחר מצוה צמקומו, שזה לשאר צומות צזה צין של חוצה צין של נדצה עם יוס הכפורים, כי כל האוכל ושותה לפנייה צכוונת מצוה "מעלה" הנאכל לצורת אדם, היא הצורה שעושה מצוה אחרת למחרת יוס האכילה, הרי כאלו התענה תשיעי ועשירי, כי צורת הנאכל מתענה עמו, עכ"ל. **וכתב** הרמח"ל (קיצור הכוונות סדר ערב יוה"כ) וז"ל, והנה כיון שנשלמת נסירת החיצוניות, על כן צריך להרצות צאכילה, וז"ס רז"ל כל האוכל ושותה בתשיעי וכו', וקוד זה לפי שצערב יוה"כ ננסרת גם צחינת החיצוניות הנוגעת ליוה"כ, והינו יסוד ומלכות, כי צויה"כ צריכים לקבל הפנימיות מאימא, והם ה' גבורות ממותקות וגם לוקחת הפנימיות של חג"ת

נ"ה, והם סוד הה' עיניי וזה' תפלות כמו שאפרש, שמחיוניות שלהם באים האכילה והשתיה וכו' שהם נעדרים ציוה"כ, ולכן צריך להשלים בתחלה כל החיוניות להנשר, כדי שמוכל לקבל ציוה"כ בפנימיות, ועל כן צריך להרבות באכילה ושתיה בערב יוה"כ, ליקח גם החיוניות כראוי ליוה"כ. ומחשבו כאילו התענה תשיעי ועשירי, כי אי אפשר להתענות ולקבל סוד האכילה הפנימית אם לא קבלנו בתחלה כל החיוניות, ונמצא כי לצורך יוה"כ אנו מרבים ולכן כאלו התענה, וכמו שהרבה מדרגות של חיוניות, ננסרות, כנגדן צריך להרבות באכילה, עכ"ל. ועין שער הכוונות, דרוש כל האוכל ושותה בט' וכו', דרוש ר"ה, דרוש ג', ז. ודרושי יוה"כ, דרוש א', ז. ודרוש חג הסוכות, דרוש ג'. ובמאודות דוד לרדב"ז (מצוה צה) כתב וז"ל, מאי טעמא יש אכילה בט', ולפי הפשט י"ל, כי אין הענוי ניכר אלא מתוך השובע, כמו שאין האור ניכר אלא מתוך החושך, עכ"ל.

ועין עוד שמן זית זך, סימן ל', ועין עוד של"ה, מסכת יומא, עמוד התשובה, ט. שכתב, וז"ל, ציום ט' אוכל הרבה וזה ענוי לנשמה, וצ"י נס, וזה עינוי לגוף, עיי"ש.

בס"ד

סוכות

שיעור בסוכות
ביום רביעי בלילה
חול המועד יט' תשרי

בבית של הרב, שליט"א
רח' מעבר המיתלה 2
פינת רח' פארן

21:00

